

Emil Karlsson, Yllevad . . .

Beskrivning av Yllevads by av Emil Karlsson, som var född den 14 november 1904 (dog 18 april 1988) i sjuttonhundra femtiotalets bostadshus på Yllevad 2:3.

De flesta uppgifterna har jag fått av min fader, *Karl Pettersson*, som var född i Toboda 1866, men flyttade med föräldrarna till Yllevad 3:2 år 1868. Då elva gårdar låg samlade i byn tills det blev storskifte 1878, då gårdarna skulle spridas på ägor. Åkermarken var förut delad i en mängd bitar spridda i hela byn. Yllevads by var stor och sträckte sig i norr till Stensån, i söder till skånegränsen vid Ugglehuset, i väster en bit över Åstarps bro, i öster till Jonstorp. Hela Yllevad ägdes av Wallens Gods tills 1903 då kronan köpte åsen som sedan kallades Wallens Kronopark. Alla bönderna var arrendatorer till omkring 1921 då de flesta friköptes. När det blev bestämt att utflyttning skulle ske var det svårt att bestämma vilka som skulle få bo kvar. De som skulle flytta fick ett hårt arbete men dom hjälptes nog åt. Det gamla skulle användas så mycket som möjligt ty det var inte så lätt att få nytt timmer av godsägaren. Svårast var det att skaffa halm till taken. För allt arbete fick varje arrendator ett år arrendefritt samt 150 kr kontant.

Min far flyttade tillsammans med sina föräldrar neråt myllevägen, där han var hemma tills han gifte sig 1892. Han övertog då en lanthandel i Kärr som han drev till 1903 då han flyttade till Yllevad 2:3 där jag föddes året därpå. På artonhundratalet högs all säd med lie och tröskades med plejel, tills dom köpte ett stifttröskverk som först

drogs för hand, sen skaffade dom en vandring som drogs av hästar, de tröskade då även för grannarna. Alla gårdar var som regel kringbyggda med en port. Man körde in säden på gården och kastade in den på logan, som blott var öppen mot gården.

Många gamla seder förekom, man fick inte räfsa in på logen, det som var spillt på gården det skulle lyftas in. När ett föl första gången skulle ut ur stallet då skulle det vara stål under tröskeln, ty då blev den snäll att köra. Det var en äldre gumma som såg en som cyklade på en cykel med ett stort och ett litet hjul, då hon skrek

"de va nock själve den one, för han re' på spinge-rocken".

Far mindes när det var en skvalta i fallet invid husen som dom malde säden på, där hade varit minst fyra i byn. Korna vaktades på sommaren av en vaktepåg som drev dom genom strädet upp på åsen. När han blåste i luren om morgonen skulle var och en släppa ut sina kor på bygatan, när det sen blev kväll blåste han igen, då fick alla hämta sina kor. Hemslöjd förekom allmänt, särskilt bing, de gjorde man när man skulle gå och flytta korna när dom var tjuvdrade på inägorna och när man skulle hämta torv på åsen, de gick ju bra trots alla skakningar på den då dåliga vägen.

Man var van att gå långa sträckor. En man som jag talat med hade bott vid Högalteknall, gick till Wallen på dagsverke, då han kom dit fattades det dynamit för stensprängning, det fanns att köpa i Ängelholm. Spektoren skicka honom att gå dit för att köpa. Det var en lång vandring, för detta fick han under en krona, det var på 1890-talet. En gumma i grannsocknen gick till Lund för att besöka en son som låg där för ett skadat öga. Hon sticka halva bingetröjan på väg dit och den andra när hon gick hem. På 1870-talet såg far när byborna bar en gumma som avlidit, till kyrkan, kyrkvägen gick då längre västerut än nuvarande Kroghusvägen, den gick förbi nuvarande Yllevad 4:3 sen genom skogen ner till Käringsvads bro.

Under nödåret 1868 byggdes Klippevägen från byn upp på åsen. En äldre man, född 1852, omtalade för mig att dom som arbetade där fick 33 öre om dagen, hälften därav fick dom köpa havre för som godsägaren köpte i Danmark. Där kom så många, så den byggdes på kort tid. Samme man var i Jonstorp behjälplig att mala bark att blanda i säden som man skulle baka bröd av, det blev mycket torrt så många klarade det ej.

Före 1878 låg fastigheterna på följande sätt:

Söder om vägen låg längst på öster Yllevad 2:3 som ligger kvar, det beboddes av Jöns Persson, boningshuset ligger ännu kvar och är troligen Våxtorps äldsta med årtalet 1750 på köksbjälken.

Söder därom vid fallet låg Yllevad 3:2, som beboddes av Petter Svensson, min farfar, det flyttades neråt myllevägen till vänster. Myllevägen kallades den för den gick till Kärramölla som låg vid L:a Stensån före 1878 och var Yllevad 1:3.

Längre västerut låg Yllevad 3:3 som även var bysmedja, där bodde Abraham Rosengren, det flyttades nordöst över bäcken, vänster om vägen, boningshuset ännu kvar.

Nästa på väster var Yllevad 1:2 som beboddes av Janne Jönsson, det flyttades längst på väster över Stensån till vänster.

Nästa var Hans Knutssons, det blev ej utskiftat, utan revs, boningshuset flyttades till Hörkullssmedjan i Våxtorp.

Väster om bäcken låg Yllevad 7:2, som ligger kvar, där bodde Sven Persson, kallad "Sven Väster".

Alldeles intill låg Yllevad 7:3 och beboddes av Per Jönsson, det flyttades en bit på väster norr om vägen.

Sen låg norr om vägen, längst västerut Yllevad 6:3, bebott av Hans Petter Svensson, det flyttades norrut över L:a Stensån, intill Hylte.

Sen bodde Petter Jonsson på Yllevad 6:5, det låg kvar men ligger numera söder om vägen.

Sen var det Yllevad 2:2, där bodde Johannes Rosengren, min farfars styvfader, han flyttade halvvägs neråt myllevägen en bit norr om vägen, numera nedrivet.

Det sista norr om vägen var Yllevad 5:2, Bengt Kock bodde där, det flyttades en kilometer österut, höger om vägen.

Yllevad 4:2 låg invid L:a Stensån och där var även en kvarn kallad Hyltehus, dom gamla husen rivna.

Längre österut ligger norr om ån Yllevad 4:3, det är byggt sen 1878, ett gammalt boningshus låg troligen söder om ån.

Sen låg det s.k. Kroghuset vid Kroghusvägen.

Yllevad 5:3, längst bort på öster består av en fastighet vänster om vägen, benämnt Fålabäckshus.

Samt en norrut vid Rössjöholmsvägen, nu nedriven. Samt en norr om ån, nu nerriven. Alla nu sammanslagna.

Sen fanns på åsen följande bebyggelse:

Söndrum, Hindbärabygget, Ugglehuset, Koarpshus, Slätt-hult, Prästorp samt Klippan, som var skogvaktarbostad, nu nedrivet.

I bäcken fanns en ramsåg för sågning av stora stockar. Numren på fastigheterna har genom sammanslagningar ändrats på en del.

Språket är mest svenska, lite danska.

Yllevad i november 1981.

EMIL KARLSSON

född i Menlösa 1904-11-14

dog i Våxtorp 1988-04-18